

Biblia

„**Biblia**” se referă la Scripturile sacre din iudaism și creștinism. Termenul provine din limba greacă („biblion”) și înseamnă „carte”.

Prima parte a Bibliei este cartea numită de creștini „**Vechiul Testament**”, iar de evrei „**Tanach**” תנ"ך sau „**Mikra**” מִקְרָא.

A doua parte este numită de toți „**Noul Testament**”. Vechiul Testament creștin, tradus împreună cu cel nou în circa 1800 de limbi, se bazează pe traducerea grecească a Tanachului (sec. 4 î.e.n.).

Între textele adoptate de diferite grupuri creștine (catolici, ortodocși, protestanți etc.) există o serie de diferențe. Alții, ca de exemplu catolicii romani, mai adaugă variantei originale și o serie de cărți nerecunoscute de canoane, circulând, de aceea, sub titulatura de "jewish apocrypha" sau "cărți apocrife." ספרים חיצוניים

Tanachul evreiesc original a fost scris în limba ebraică și este singura parte a Bibliei recunoscută de evrei, conținând 24 de cărți כד ספרים.

Noul Testament conține 27 de cărți, printre care patru Evanghelii, Faptele Apostolilor, Epistolele și Apocalipsa.

Textele despre care vorbim sunt considerate a fi de factură divină, fiind scrise și adunate într-o perioadă de circa 1000 de ani, mai precis Vechiul Testament în primul mileniu î.e.n., iar Noul Testament în prima parte a primului mileniu e.n. Conținutul absolut remarcabil al acestei cărți extrem de cuprinzătoare sub aspect teologic, filosofic, stilistic, istoric, literar etc. justifică supranumele frecvent atribuit de exegeți sau de admiratori de „carte a cărților” ספר הספרים.

Brayta (pl. Braitot) ברייתא

www.sefer.org.il

„Brayta” este un articol scris de *Tanaim* (înțelepții din Eretz Israel în secolele 1-2 e.n.) care nu a fost inclus în cărțile *Mishna* și din cauza asta au rămas puțin cunoscute, deci și mai puțin vehiculate. Cuvântul provine din aramaică, de la „Bar בר,” care înseamnă „afară, exterior”. Nu există un manuscris care să includă toate braitot și nici nu a existat vreodată. Ele sunt împrăștiate în cele două *Talmudim* („Bavli” și „Yeruṣalmi”), iar unele se găsesc în alte cărți cum ar fi „Tosefta” și „Midrașim de Halacha”.

Braitot sunt scrise într-un stil asemănător lui *Mishnaiot*, adică foarte concis și fără detalii și explicații suplimentare. Din cauza asta, ele sunt greu de învățat, astfel încât, în mod obișnuit avem nevoie de un comentariu ca să le înțelegem. *Braitot* din *Talmud* au menirea de a sublinia diferențele de opinii între cele scrise în *Mishna* și cele spuse de *Amoraim* (înțelepții din Babilon și Eretz Israel din sec 3-5 e.n.). Ele pot ajuta la o mai bună înțelegere ale unor *Mishnaiot* sau la întărirea lor. După regulile Talmudului, ele sunt egale cu *Mishnaiot* și înțelepții le consideră egale. Sunt și *Braitot* despre care nu putem ști de cine au fost spuse, astfel că ele sunt, câteodată, mai puțin apreciate de înțelepți. Ele au și un nume special, „ברייטא לא שמיע ליה,” adică „brayta de care nu am auzit”.

Gematria

ד	ג	ב	א	גימטריה	
4	3	2	1		
י	ט	ח	ז	ו	ה
10	9	8	7	6	5
ע	ס	נ	מ	ל	כ
70	60	50	40	30	20
ת	ש	ר	ק	צ	פ
400	300	200	100	90	80

Gematria este o metodă de numerotare prin litere. Fiecărei litere i se stabilește o anumită valoare numerică și, prin adunarea literelor în cuvinte și fraze, se ajunge la rezultate de multe ori spectaculoase.

Valorile numerice ale literelor ebraice sunt următoarele:

1 = א	20 = כ	300 = ש
2 = ב	30 = ל	400 = ת
3 = ג	40 = מ	500 = ה
4 = ד	50 = נ	600 = ו
5 = ה	60 = ס	700 = ז
6 = ו	70 = ע	800 = ק
7 = ז	80 = פ	900 = צ
8 = ח	90 = צ	
9 = ט	100 = ק	
10 = י	200 = ר	

Sunt mulți autori și comentatori ai textelor biblice care conferă, pe baza cifrelor obținute prin tehnici gematrice, cuvintelor, propozițiilor sau textelor fie semnificații mistice, fie transfigurări de factură literară de genul epitetelor sau metaforelor. Un exemplu de acest gen din limba modernă: דבש = 306 = אשה, adică ișă (femeie) = 306 = dvaș (. miere). Se poate spune că femeia este egală cu mierea după valoarea numerică a literelor, rezultând o frumoasă și binemeritată metaforă.

Numeroși comentatori evrei au utilizat aceste tehnici prin astfel de asocieri de litere și numere în interpretarea versetelor din Tanach. Unul dintre cei mai renumiți dintre ei a fost Baal Turim, care a trăit în Spania în secolul 13.

Tehnicile gematrice au cunoscut o largă utilizare în cele mai diferite țări ale lumii antice. O dovadă în acest sens este și faptul că termenul „gematria” este grecesc.

Haftara

Haftara הפטרה este un fragment dintr-una din cărțile Profetilor care se citește în fiecare Șabat, după citirea pericopei din Tora. Cel care este invitat să citească Haftara citește înainte o mică porțiune de la sfârșitul pericopei săptămânale.

Subiectul fiecărei Haftara are legătură cu subiectul principal al pericopei în majoritatea săptămânilor (cam 80%). În câteva săptămâni, spre sfârșitul anului evreiesc și de sărbători, subiectul Haftaralei este diferit și adaptat la altele.

Cel care este chemat să citească Haftara se numește Maftir. Este o cinste deosebită să fii chemat astfel. Cu acest prilej, se citește dintr-o carte de Tanach și nu din sul, ca pericopa, dar respectând toate semnele de intonație și regulile de interpretare muzicală.

La o mare parte din comunitățile evreiești, băiatul ajuns „Bar Mițva” este chemat la Tora și citește Haftara a celei săptămâni.

Masora מסורה

Masora este o listă de observații alcătuite de persoane numite *baalei hamasora* בעלי המסורה pentru a menține textul Tanachului uniform pentru toată lumea evreiască răspândită pe toate colțurile lumii. Într-adevăr, ei au reușit acest lucru incredibil, prin numărarea cuvintelor, asocieri de cuvinte și alte fenomene textuale. În felul acesta ei au reușit să evite greșeli umane în copierea textului biblic.

Observații de Masora avem deja în Talmud. De exemplu în tractatul Kidușin 30:a este o discuție despre numărul de versete din Tora. Ni se spune că în Tora sunt 5888 de versete, care sunt cu opt mai puține decât cele din Psalmi (5896) și cu opt mai mult decât cele din Cronici (5880). În varianta textuală de astăzi numerele sunt puțin diferite. Dar baalei hamasora care s-au ocupat exclusiv cu această temă au trăit în ultimele secole ale primului mileniu e.n. în Eretz Israel, la Tveria (Tiberia) și în țările din împrejur, Egipt etc. Cei mai renumiți sunt două familii rivale din Tveria, familia Ben Așer și familia Ben Naftali. Varianta care a fost în sfârșit acceptată și este folosită astăzi de toți evreii este cea a familie Ben Așer. Observațiile și regulile lor vizează mai ales următoarele domenii:

- Controverse despre textul ebraic: ortografie, punctuație (vocalizare) și semnele de *teamim* טעמים pentru împărțirea versetelor și felul de citire ale lor.
- Feluri diferite de punctuație, inclusiv forma punctelor diacronice.
- Chestiuni de citire și gramatică.
- Un sistem de terminologie exprimată într-un mod diferit.

Există două aparate de Masora: una numită Masora mare, iar cealaltă Masora mică. Cea mică conține observații scurte despre litere diferite, despre cuvinte identice care apar în diferite locuri din Tanach scrise în forme diferite. Cea mare explică detaliat aceste lucruri și se ocupă și de probleme textuale mai majore, cum ar fi continuitatea textului, unde se adaugă o pauză în text și unde nu.

Melamed

Melamed este un cuvânt în limba ebraică care a intrat și în idiș și care înseamnă învățător, dascăl.

În perioada celor două mii de ani de Exil, în societatea evreilor postul acesta era una dintre cele mai importante în fiecare comunitate.

Melamedul preda copiilor evrei Tanach, Rași, Mișna . El îi pregătea pe băieți pentru Bar Mițva cu citirea tradițională a pericopei săptămânii , a Haftara-lei și pregătirea discursului de mulțumire pentru părinți.

Dascălii care au ocupat postul acesta important au dat posibilitatea poporului evreu ca în cei aproape două mii de ani de exil să-și păstreze religia și tradițiile și să nu devină un popor analfabet.

Mițva מצווה

תרי"ג מצוות
Taryag Mitzvot

Mițva este o obligație halachatică pentru oameni, în special pentru evrei. Sursa acestor *mițvot* este pe o parte în Tora (scrisă și orală) și se numesc *deorayta* (din Tora, în aramaică) דאורייתא și pe de altă parte sunt altele date de către înțelepți de-a lungul timpului și se numesc *derabanan* (din Rabini adică înțelepți în aramaică) דרבנן. Cuvântul *mițva* vine de la *צו* *țav* care înseamnă poruncă sau a porunci.

În Tora se face distincție între trei termeni: *mițva* – obligație, *hok* – lege și *mișpat* – justiție. Deutoronom 7:11: "Să respecti obligația (poruncile), legile și justiția, pe care îți poruncesc astăzi să le îndeplinești !". În prezent, termenul de *mițva* cuprinde toate poruncile din Tora, așa cum apar ele în halachaua evreiască. Prin termenul *mițva* ne referim, de obicei, la mițvoturile din Tora. La aceste mițvot se mai adaugă șapte care au fost date de înțelepți din Mișna și încă șapte care sunt cunoscute ca "cele șapte mițvot al fiilor lui Noe, *Bney Noah*" care s-au dat tuturor popoarelor după potop (după cum spun Hazal).

După scrierile din Mișna, tractatul Makot 23:2 în Tora sunt în total ***Taryag (613) mițvot***. Ele se împart în două categorii:

- ***Ramah*** (248) רמ"ח sunt ***mițvot ase*** עשה (indică ce să faci), egale după Talmud cu cele 248 de organe ale corpului omenesc;

- *Şasa* (365) לא תעשה sunt *miṭvot lo taase* (indică ce să nu faci), egale după Talmud cu cele 365 de zile ale anului sau după Zohar cu cei 365 de tendoane ale corpului omenesc.

Aşa cum am făcut referire mai sus, *Miṭvot ase* sunt miṭvot referitoare la fapte pe care trebuie să le îndeplineşti, să fii, deci, activ faţă de ele, în timp ce *Miṭvot lo taase* sunt miṭvot care îţi cer abţinerea de la anumite fapte, îţi impun să fii pasiv. Unele *miṭvot ase* depind de timp, sunt ciclice, cum ar fi rugăciunea sau statul în Suca.

Toate miṭvoturile din Tora sunt detaliate în cărţile de Tora Orală (Mişna, Talmud etc.), cu toate că iudaismul le consideră pe toate ca fiind din Tora, după cum se şi spune: "Tora le Moşe miSinai" תורה למשה מסיני, adică Toraua lui Moise din Sinai.

Obligaţia femeilor la împlinirea miṭvoturilor este foarte interesantă. În timp ce la miṭvot lo taase nu există nici o diferenţă între obligaţiile femeilor şi ale bărbaţilor, la miṭvot ase apare o diferenţă. Femeile sunt libere de acele miṭvot ase care depind de timp, cu excepţia celor legate de Şabat, maṭot de Pesah. Noi învăţăm asta din Mişna, tractatul Kiduşin 1:7.

Îndeplinirea miṭvoturilor dă fiecăruia răsplata cuvenită, unora câştig שכר, iar altora pedeapsă עונש. Aşa ajung unii în rai, *gan eden* şi alţii în iad, *ghehenam*.

Pericopa

Pericopa săptămânii este un fragment din Tora care este împărţit la rândul său în 54 de porţiuni, care în ebraică se numesc Paraşat Haşavua פרשת השבוע, ceea ce înseamnă Pericopa săptămânii. Asta dă posibilitatea ca în fiecare săptămână să se citească o porţiune. Ciclul de un an se stabileşte după calendarul evreiesc şi începe toamna, de sărbătoarea numită Simhat Tora şi se termină în aceeaşi zi, anul viitor. În anii în care textele sunt mai scurte ele se pot uni, iar în anumite săptămâni se pot citi două pericope deodată.

Tradiţia de a citi fragmente din Tora a început încă din perioada celui de al doilea Templu, iar actualul mod în care citim aceste texte datează din secolele 3-6 e.n.

În zilele de sărbătoare, chiar dacă cad de Şabat, se întrerupe ciclul şi citim fragmente din alte pericope, care au legătură cu sărbătoarea.

Fiecare pericopă este împărţită în şapte părţi. Pentru citirea fiecărui fragment se urcă unul din cei care se roagă să fie desemnat să citească. Dacă este o sărbătoare de Şabat se împarte în mai puţine fragmente..

Şofar שופר

Şofarul este un instrument muzical antic făcut din coarne de berbec sau din ale oricărei alte cornute, cu condiția ca acestea să fie goale pe dinăuntru și nu dintr-o bucată, ca la bovine. În sinagogă se suflă în şofar de Roş HaŞana, de Iom Kipur la încheiere și de luna Elul de Şaharit până la Iom Kipur. În Tora mai întâlnim sunetele şofarului pe muntele Sinai, când s-au dat cele zece porunci. În Templu se suflă în şofar împreună cu trompetele. Tradiția suflatului în şofar este legată și de anul de jubileu Yovel, adică anul cincizeci. Suflatul în şofar, în traducere ebraică, se numește „tokea” תוקע , iar cel care suflă se numește „Baal Tkia”.

În Tanach întâlnim foarte des sunetul şofarului însoțind pe luptători în războaie. Printre alte texte biblice, citim despre suflatul în şofar la Yehoşua, Ehud Ben Ghera, Ghideon, Saul, Avşalom, Yoav Ben Ţruia, Yehu. În diferite cărți (ca de exemplu „Profeți” și „Scrieri”), şofarul are semnificații diferite. De Roş HaŞana mițvaua cea mai importantă este ascultarea sunetului şofarului, care este sunat cam de o sută de ori și în prima zi (dacă nu cade de Şabat) și în a doua zi.

Talmudul - câteva precizări asupra arderii cărților evreiești

În primul rând trebuie să precizez că nu cred că românii sunt un popor antisemit și articolul l-am scris nu despre români ca atare, ci despre modul subtil de a falsifica scrierile evreilor în general. Am luat ca exemplu o carte pe care o posed în original. Am găsit încă un articol, nesemnlat, care tratează problema în mod asemănător, doar cu alte exemple:

Dar există și multe site-uri cu exemple eronate din Talmud. Cine caută „Talmudul” pe Google le va găsi cu zecile, cum ar fi:

<https://www.facebook.com/406909926043257/posts/877188159015429/>

Când am stabilit acest titlu, el mi se părea prea moderat, și iată de ce. De-a lungul ultimilor 2.000 de ani au fost arse cărți religioase evreiești, mai ales Talmuduri.

Incendierea cărților sfinte evreiești nu a fost inventată de naziști. Au aplicat-o cu mult succes grecii și romanii, iar Talmudul a fost combătut de biserica catolică. Arderile de cărți apar în Mișna, într-o poveste despre Apostamus, un soldat grec din secolul al II-lea î.e.n. Evenimentul este amintit și de marele istoric evreu Iosephus Flavius. Soldatul grec a găsit o carte de Tora și a ars-o. În Talmud scrie despre un mare înțelept, Rabi Hanina Ben Teradion (sec. al II-lea e.n.): romanii l-au văzut cu o carte în mână, propovăduind Tora unei mari mulțimi. L-au prins, au legat Tora de el și i-au ars împreună. Cunoașteți dictonul „unde se ard cărți, se vor arde și oameni”? Romanii au făcut-o totul deodată.

Talmudul a fost finalizat nu mult înainte de anul 500 e.n. El conține (tipărit) 10,000 de pagini în 63 de volume, precum și zeci de cărți ca anexe. Deja în anul 533 împăratul Iustinian s-a opus studiului cărții numite și „a doua tradiție”. În anul 712 vizigoții din Spania au interzis convertiților la creștinism să citească cărți ebraice. Ei înșiși nu erau mari cărturari, nu e de mirare că cititul nu le era pe plac. În anul 1199 papa Inocențiu al III-lea a stabilit că scripturile conțin idei prea complicate, mulțimea trebuie să se bazeze doar pe comentariile bisericii.

Câteva decenii mai târziu, călugărul franciscan Nicolas Donin, un evreu convertit care a tradus Talmudul, a trimis papei Gregorius IX o petiție compusă din 35 de puncte despre „aberațiile” din Talmud și jignirile la adresa creștinilor. El pretinde, printre altele, că Isus și Maria Magdalena sunt prezentați în mod jignitor în Talmud. Într-adevăr, Isus este prezentat ca un magician, iar Maria Magdalena ca o femeie de moravuri ușoare care se pricepea la aranjarea părului semenelor sale. Dar cum ați defini o persoană care printr-o simplă poruncă reușește să-i facă să se miște pe ologii țintuiți de pat?! Numele Mariei Magdalena nu vine de la orașul Magdal, cu care ea nu avea nicio legătură. În limba aramaică Megadela înseamnă „face să crească”, „are grijă de păr”, adică ceea ce în termenii moderni este o coafeză. Papa și alți conducători ai bisericii erau foarte mirați de atitudinea evreilor față de creștini, care – după părerea lor – a suferit o schimbare în răstimpul dintre Tora și Talmud.

În 1240 a avut loc un „proces al Talmudului” la curtea regelui Ludovic al IX-lea, care nu era mare iubitor de evrei, suportându-i doar pentru câștigurile pe care i le aduceau. Din partea evreilor au participat patru rabini renumiți, în frunte cu Yechiel din Paris, creștinii fiind reprezentați de Nicolas Donin. Chiar dacă unii dintre participanți au fost

convinși de argumentele rabinilor, până la urmă rezultatul a fost falsificat. Efectele au fost uriașe. S-a hotărât arderea cărților sfinte evreiești. În 25 iunie 1244 (mai nou s-a dovedit că era 13 iunie 1242) în Place de Grève din Paris (în fața primăriei de azi) au fost aduse 24 de căruțe pline cu cărți evreiești, și o torță enormă s-a ridicat deasupra orașului. Elevul lui Rabi Yechiel scrie că au fost arse 1.250 de cărți de Talmud, Midraș și Hagada. Și nu erau tipărite, ci manuscrise. Rezultatul este că astăzi mai există un singur Talmud în manuscris, Talmudul din München, din sec. XIV.

Cărți evreiești au fost arse în Franța și mai înainte. În 1233, la Montpellier au fost arse cărțile lui Maimonide (RAMBAM) Călăuza șovăielnicilor, după ce evrei oponenti lui Maimonide l-au „denunțat” inchiziției. Mai târziu arderea cărților evreiești a devenit un ritual permanent în aproape toată Europa. În Franța ea s-a răspândit în Anglia, în Italia, inclusiv Sicilia și mai târziu în estul Europei, mai ales în Polonia

Disputele au continuat. Foarte renumită a fost cea din Barcelona, din 1263. În fruntea creștinilor se afla un călugăr dominican, Pablo Christiani, (alt evreu convertit), iar în fruntea evreilor era marele înțelept Nahmanides (RAMBAN). Bineînțeles că dominicanii au revendicat victoria, cu toate că nu a fost așa. Nahmanides a fost nevoit să se ascundă, apoi a fugit în Eretz Israel. Disputele au avut încă o consecință foarte gravă: cenzura Talmudului. Biserica catolică în frunte cu papii a cerut evreilor să scoată din Talmud toate fragmentele unde apar creștini. Evreii înfricoșați au aplicat aceste reguli și cel puțin zece fragmente lungi și zeci de fragmente scurte au fost eliminate. Când a apărut tiparul, aceste fragmente au fost lăsate goale în text, ele fiind adunate și păstrate în cărți necunoscute de creștini. Cele mai renumite ediții ale Talmudului, cele din Veneția și Vilnius, conțin aceste „găuri negre”. În edițiile israeliene ale Talmudului toate aceste fragmente au fost puse la loc.

Pe de altă parte în bibliotecile din Vatican și din nenumărate mănăstiri, biserica catolică păstrează adevărate comori, manuscrise și cărți evreiești inedite pe care nimeni nu poate nici măcar să le vadă. Și în alte biblioteci se ascund asemenea cărți, de exemplu la Sankt Petersburg se află zeci de manuscrise provenite din Gniza din Cairo și care nu pot fi văzute.

Vă întreb acum, dragi cititori, credeți că titlul care spune că Talmudul înfurie pe unii este prea aspru? Poate chiar dimpotrivă!

* * *

Nu am scris despre temele discutate la aceste dispute, dar subliniez că ele erau despre poziția creștinilor în Talmud, despre cine va fi Mesia etc. Nu era ca în cărțile antisemite mai recente, care îi acuză pe evrei de toate relele lumii. Cei care le-au scris nu aveau habar de existența acelor fragmente, care fuseseră cenzurate chiar de creștini. Mai bine așa!

Trebuie să admit că au existat și creștini cu o altă atitudine față de Talmud. De-a lungul istoriei ei au studiat în profunzime Talmudul, fără să-l combată. Erau printre ei chiar oameni ai bisericii. Un exemplu este Athanasius Kircher, preot catolic german și mare om de știință, considerat ca urmașul lui Kepler. S-a interesat de domeniile cele mai felurite: geologie, egiptologie, istoria limbii chineze și câte altele, dar era și un ebraist și cabalist serios. În tinerețe a învățat limba ebraică și Talmudul cu un rabin. În 1986 am publicat despre el un articol de specialitate în ebraică, în care am analizat toate citatele din Talmud pe care le-a adus în original în cărțile lui. Ele erau foarte precise și conform vechilor ediții exacte.

Eu cred că a ascunde temele noastre evreiești și a ne preface că suntem altceva decât ce suntem în realitate nu este o idee bună. Ea a eșuat întotdeauna. Cred că trebuie să spunem tot ce avem pe suflet, și bine și rău, în limitele respectării credinței altora. Întotdeauna când evreii au încercat să se pună bine cu cei care nu-i sufereau, s-a terminat rău. Nu avem de ce să ne temem, mai ales acum, când există statul evreu.

* * *

Ultimul subiect pe care vreau să-l discut este identificarea dintre studiul Talmudului și ultra religioși. Nu uitați că străbunii evreilor de azi au studiat Talmudul și au trăit în conformitate cu el și cu anexele sale. Până astăzi orice evreu, chiar dacă este departe de religie, urmează cele scrise în Talmud la ceremonia de Bar Mițva, la nuntă, la înmormântare... În Israel aproape fiecare învață câte puțin Talmud, chiar și în școlile nereligioase. Băieții din Yeșivot hesder, cei care sunt baza trupelor luptătoare, învață în primul rând Talmud. În ultimul război, în 2006, cei

mai mulți căzuți au fost dintre aceștia. Tot de acolo vin și cei mai mulți ofițeri. Cât despre ultra religioși, ei au două batalioane numite Nahal Haredi și asta este de ajuns. Armata nu are nevoie de ei și nici nu este în stare să-i gestioneze: nu le poate asigura hrana potrivită, nu poate da afară toate femeile din armată și nu are ce face cu barba lor. Doar nu pot fi obligați să renunțe la credința lor! Nici măcar în armata țarului nu se cerea așa ceva. În plus sunt și o mulțime de tineri complet nereligioși care „chiulesc” de la serviciul militar. Astăzi, când populația Israelului se apropie de zece milioane, armata poate renunța la o parte din recruți.

Vreau să închei cu o poezie care apare într-un midraș mai puțin cunoscut și care a fost cântat de unul din marii rabini hasidim, probabil rabinul din Kotzk (Polonia, sec. al XIXlea). Este unul din cântecele de Șabat și de sărbători, pe care aceia dintre cititorii Baabel care au învățat la ulpan l-au cântat și ei.

Toată lumea este un pod foarte îngust

Dar principalul este

Să nu ne temem deloc

כל העולם כולו גשר צר מאוד

והעיקר והעיקר

לא לפחד כלל

A apărut în revista Baabel, martie 2021